

Dr. Kovács József, általános püspöki helynök
Apor Vilmos lelkipásztor tevékenysége Gyulán című előadása

Tisztelt gyulai emlékező közönség!

Apor Vilmos gyulai plébánosi beiktatásának századik évfordulóján nagy szeretettel emlékezünk volt plébánosunkra, a vértanú győri püspökre. Gyulai embereknek nehéz újat mondani Apor Vilmosról. Az elmúlt évben jelent meg Gáli József összegyűjtött írásai: A püspök madarai címmel a Kalligram kiadó gondozásában. Gáli Józsefet Apor Vilmos keresztelte meg. Nagyon szépen emlékezik meg Apor Vilmosról abban az időben, amikor még nem volt szabad nagyon emlegetni. Gáli 1981-ben halt meg. Egyik novellájának részletével szeretném érzékeltetni azt a szeretetet, mely Apor Vilmost körül vette gyulai plébánosságá idején.

”

Aboldogult plébános úr – nem jön számra, hogy püspöknek nevezzem, pedig megcsókoltam én a püspökgyűrűt is az ujján nemegyszer – nem volt bolond. Nem. Minek etette volna ő a verebeket? Még, hogy morzsát szórt volna elébük! Volt azoknak miből csipegetni a kispiacon a lószaron kívül is. Láttam én őt nem egyszer, nem kétszer, de se veréb, se galamb nem szállt a vállára soha. Tiszta ember volt, kényes a reverendájára. Nagyon. Az pedig még nagyobb kitalálás, egyenesen hazugság, hogy mezítláb járt az esőbe'. Nem volt ő éretlen gyermek, se cigány. Igaz, sokszor adott ruhát meg cipőt a szegényeknek gyűjtött adományokból meg a sajátjából is, de abból, hogy a sekrestyeajtóban lehúzta a lábáról a viseletes cipőjét, és úgy adta oda egy mezítlabasnak, abból egy szó sem igaz. Először is mindig a gazdasszonya osztotta szét az ilyen holmikat, ő sohasem hivalkodott személyes jóságával. Azután meg ki látott olyat, hogy egy apátplébános mezítláb sétáljon a templomból a plébáni-ára, még hozzá esőben! A dolog amit úgy kicifráztak a

népek, az így történt: Vigasztalan eső esett akkor hajnalban, olyan komótosan, hogy félttem, országos eső lesz, lőttek a piacnak. Ahogy ott gondolkodom, kipakoljak-e vagy se, jön miséről a plébános úr. Mondom neki, imádkozhatna egy kis napot az apát úr, mert vihetem haza a boltot, ha nem hagyják abba a pisikálást az angyalkák. Ő erre azt felelte, hogy nem isznak azok se vizet, se sört, Pimeczné, meg nincs is nekik mivel pisikálni, miket beszél itt össze-vissza maga. Mondtam neki még valamit, mire jót nevetett. Jókedélyű ember volt nagyon. Ekkor láttuk meg egyszerre, ő is meg én is, azt az embert. Ingét fejére húzta, szinte vakon tapickált át a pocsetákon, és valóban meztélláb. A plébános úr behívta a plébániára, ki is jött onnan nemsokára, cipő a lábán, kezében csomag, bizonyára ruhanemű – a gazdasszony kísérte ki, mint máskor is az efféléket. Nem volt ebben semmi különös minden héten láttam ilyet. Az már különösebb volt, hogy abban a minutában kisütött a nap, de azt se hinném, hogy a cipő miatt. Biztosan imádkozott a lelkem odabenn a kedvemért egy verset. El is adtam mindent, túró, tejfölt az utolsó cseppig. Ott árultam egész délelőtt a kispiacon, így hát tanúsíthatom, nem szállt a plébános úr ablakába verébcsapat csőriben pertlin lógó fényes pár fekete lagcipővel, de még egy árva veréb sem verte szárnyaival az ablaküveget. Nem. Piaci szófosás az egész. Miért küldte volna vissza a Jóistena cipőt, pláne kipucolva. Volt a plébános úrnak cipője elég, meg segítsége is volt, aki kipucolja. Ami ezután történt, az persze más dolog. Néhány nap múlva, kora reggel szintén, látom ám, ahogy teszem ki az árút, hogy azt a nagy cipőforma követ – ami a templom építéséből megmaradt, és vagy százötvenéve ott hevert a templom végibe' a sekrestyeajtótól néhány lépésnyire – valaki az éjjel a plébánia ajtaja elé görgette. Megjegyzem, két férfi se tudta

volna azt addig megmozdítani. A kövön pedig ott ült az az ember. A meztél lábás. Elegáns fehér öltönyben. Nem akartam hinni a szememnek. El is ment onnan mindjárt. Ekkor jöttek a verebek. Százával, ezrivel ugráltak a kövön. Olyan nagy csirippel voltak, hogy a plébános úr is hamarébbel indult a templomba misézni. Ahogy megjelent a plébániaajtóban, a szarevók még jobban rázendítettek. Glória! Glória! Ezt fújták torkukszakadtából. Emberi hangon. A saját fülemmel hallottam. A plébános úr tagadta min-dig, mert szerény volt nagyon. De én hallottam. Aznap kapta meg a táviratot, vagy mit, hogy megtették püspöknek. Akkor utazott el tőlünk abba a városba. Oda. Az Isten verje meg azokat a kurva verebeket. Biztosan miattuk történt minden.

Ez a kis novellarészlet már a mítosz képződés részét alkotja. Érdemes megfigyelni az evangéliumi feltámadási jelenettel való párhuzamot, amikor fehér öltönyben a cipővel megajándékozott férfi a plébánia ajtaja elé gőrgött a kövön ül, ahogy az angyal Jézus feltámadását követően a sírjánál. Ismétlem, a novella 1981 előtt íródott. Gáli akkor halt meg. Még nem lehetett szó Apor Vilmos boldoggá avatásáról sem.

Apor Vilmos 100 éve 1918-ban lett kinevezve gyulai plébánossá. Nem volt számára ismeretlen a gyulai plébánia, hiszen itt volt káplán majd két évig. Akkor kerül Gyulára, mikor befejeződik a nagy háború, kitör a forradalom, majd megszállják az országot az idegen hatalmak. Gyulát a román csapatok foglalták el. Ebben a zavaros időszakban Apor, aki a folytonosságot jelenti Gyulán, mindig a rábízottakért kiálló plébánosként viselkedett. Ha kellett a foglyok ügyében járt Bukarestben, ha kellett a hitoktatásért szállt harcba a kommün idején, ha kellett a kommunisták életét védte. Felelőséget érzett a rábízott nyájért, függetlenül attól, hogy kinek mi volt a világnézete.

Nagy fájdalmat jelentett számára a trianoni határok meghúzása. A Nagyváradi Egyházmegyét két részre vágta a békediktátum. Az egyházmegye központja Nagyvárad, Romániába került.

Apor szervező munkájának köszönhetően pótolták a háborúba elvitt harangokat mindkét templomban. Az apostolkodás modern eszközeit is igénybe vette. Elindította Egyházi Tudósító címmel az egyházközség rendszeresen megjelenő újságját, mely később Őrszem címen lett kiadva. Ebben az egyházközséget érintő aktuális események mellett a plébános prédikációit is lehozták. A hívek megszervezésére négy

kongregációt hozott létre. De nem csak Gyulát látta, hanem országos szinten is megmutatkozott hatása, mikor 1924-ben az Alföldi Katolikus Nagygyűlés III. Kongresszusát Gyulán tartották, neves előadók részvételével.

- Gondja volt a betegeknek is. A megyei kórházban, majd a József főherceg Szanatóriumában megszervezte az állandó lelkeszséget is. Ide Szombathelyről hív apácákat. Négy káplánnal és egy hittanárral dolgozott együtt. Gondja van az Árvaházra is. Annak megszűnte után a Szalézi szerzeteseket hozza Gyulára, akik fiú kollégiumot vezetnek.

- Az egyházi ingatlanok karbantartása mellett gondja van arra is, hogy a Törökzugban megvásárolja azt a telket, melyen régészeti feltárás során előkerült a ferences templom és kolostor. Sajnos csak arra a telekre volt pénze, melyen a templom szentélye állott valaha. Gyulaváriban kápolna épült Szent Erzsébet tiszteletére.

- Zarándoklatokat szervez Mária-Radnára 478 hívővel, különvonattal.

- Megalakítja Gyulán az Actio Catholika (AC) szervezetét. Megalakul a KALOT. A szegények gondozására az egri norma szerint dolgozó Ferencrendi Szegénygondozó Nővéreket hozza Gyulára.

- Gondja van a városban lévő katonák lelki gondozására is. 1933-ban nagy ünnepélyességgel kapcsolódnak be a megváltás rendkívüli szentévének programjaiba. 1938-ban a hívek nagy számával együtt vesz részt az Eucharisztikus Világkongresszuson Budapesten.

- Máriafalván napköziotthon épül a gyermekek számára. A galbácskerti és krinolinkerti hívek gyermekei számára telket vásárol napköziotthon részére.

A katolikus népiskola és gimnázium plébánosi irányítására nem térek ki, hiszen az előttem elhangzó előadásnak ez volt a témája.

Apor Vilmos gyulai plébánosi működésének csak a vázlatpontjait soroltam föl. Ő az a plébános volt, aki osztatlan szívvel szolgálta Istent a rábízottak szolgálatán keresztül.

Apor Vilmos plébánosi tevékenysége Gyulán, nem csak a gyulaiak számára volt ismert. Több alkalommal is felmerült a neve egy-egy megüresedett püspöki szék betöltésénél. Így lett végülis győri püspök.

A gyulaiak azonban nem felejtették el volt plébánosukat, tartották vele Győrben is a kapcsolatot. Ő püspökként is a gyulaiak számára a báró úr, az apát úr, a plébános úr volt. A gyulai hívek lélekben mindig is úgy érezték, hogy köztük van.

Ahogy Simonyi Imre fogalmazta meg *A régi gyulaiak* című versében

”

*Igen; ők még igen: a régiek.
Az apák, a nagyapák, az atyai
barátok (kik már majd mind hazai
földben) s már itt e földön égiek.*

*Nemrég még köztünk járt mennybéliek:
itt nevetés, ott sóhajt hallani
az éjben: csak így tudtak vallani;
e két módon – mikor még földiek*

*voltak... és pincérek, és ügynökök
és konflisok, és kaszírnök, és bírók,
és árvák és árvaszéki ülnökök,*

*és kártyások, s tisztos családapák.
-Igen, a régiek... a hírlapírók
-s a vörös-Blanár, s Apor Vilmos apát.*

”